

TANÍTÓKEPZŐ INTÉZETEK TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEI, V.

(Alföldi Nyomda, Debrecen, 1968., 260 oldal)

Korunk egyre erősödő határozott igénye a sokoldalúan fejlett gondolkodással, magasfokú értelmi képességekkel, széles körű érdeklődéssel rendelkező személyiség kialakítása. Az igény kielégítése csak részleteiben átgondolt, alapos pedagógiai, pszichológiai, módszertani oktató-nevelő munkával lehetséges. A korszerű szakmai-pedagógiai ismereteket, még több hivatástudatot, hivatásszeretetet igénylő munka végzésére az embereket nevelni kell. Az ilyen irányú nevelés azonban nem lehet lezárt, dogmatikus elveken alapuló folyamat, hanem az állandóan magasabb, változó igényeket, a társadalom kívánalmai szerint kielégítő tevékenység. A folyton változó társadalmi szükségleteket kielégítő nevelési tevékenység megvalósításához szükséges, hogy azok az intézmények, illetőleg személyek akiknek a kezébe van látéva a jövőt alakító ifjúság nevelése állandóan keressék, kutassák az új és a jobb pedagógiai elveket és módszertani eljárásokat.

Az ilyen irányú munka végzéséből a tanítóképző intézetek tanárai mindig alaposan kivették részüket. Ezt bizonyítja a legújabban megjelent *Tanítóképző Intézetek Tudományos Közleményei V. köteté is.*

Az ötödik alkalommal megjelent Tudományos Közlemények az eddigi hagyományokhoz híven meglehetősen sokrétű anyagot tartalmaz. Értékes tanulmányok demonstrálják a tanítóképző intézetekben végzett korszerű pszichológiai, pedagógiai és módszertani munkákat. A haladó hagyományok megőrzését szolgálja a neveléstörténelem területén eddig mellőzött területek kikutatása, feldolgozása. Az értékes pszichológiai, pedagógiai, módszertani neveléstörténeti tanulmányokat népművelési és irodalom-esztétikai tanulmányok egészítik ki. A szép kiállítású kiadványban megjelent 15 tanulmány a pszichológia (3), a pedagógia (3), a módszertan (4), a neveléstörténet (3), a népművelés (1), és az irodalom-esztétika (1) tárgykörének egy-egy konkrét problémáját dolgozza fel.

I. Pszichológia

Dr. Kiss Tihamér: Városi 6—10 éves tanulók szabadidejének felmérése és pedagógiai

hasznosítása (7—39 old.). Rámutat arra, hogy a gyermeki személyiség fejlődésében a szabadidő helyes felhasználása fontos formáló tényező. A tanulmányt gondosan elkészített kimutatások, táblázatok, összegeзések egészítik ki, teszük még értékesebbé.

Szeléndi Gábor: Tanítóképzős hallgatóink néhány erkölcsi nézetéről (41—53 old.). Korunk ifjúságáról alkotott vélemény megalapozottságát vizsgálja felmérések alapján. Milyenek is a mai fiatalok, illetőleg a tanítójelöltek, akikre a jövő generációjának a nevelését bízva az ország népe? — veti fel a kérdést a szerző. A szerteágazó kérdéskomplexumból a tanítójelöltek nézeteit vizsgálja a házasságról, a válásról, a népesedésről. A tanulmány névtelenül beadott írásbeli felmérésre alapozódik. Amennyiben a 73 hallgató válasza komoly és őszinte, akkor elfogadható a tanulmány szerzőjének a megállapítása „alapjaiban helyesen gondolkodó, megfelelő erkölcsi nézetekkel rendelkező fiaink és leányaink vannak.”

Dr. Ungváry Gyula: Az algebrai szimbólumok és azok alkalmazásának hatása a kisgyerekek gondolkodásának fejlődésére (55—69 old.). A tanulmány felveti azokat a problémákat, hibákat, hiányosságokat, amelyek a jelenleg érvényben levő tanterv alapján a matematika oktatásban megvannak. Javaslatot tesz a hibák kijavítására azért, hogy a matematikai készség fejlesztése a gondolkodási képesség formálását is hatékonyan elősegítse.

II. Pedagógia

Dr. Nagy Sándor: A szociometriai módszer alkalmazása a kisebb tanulócsoporthoz szervezésében (73—84 old.). Írásbeli felmérésre alapozódik a tanulmány, amelyben a csoportalakítás lehetőségeit vizsgálja a szerző. Hat táblázatban összegezi a felmérés eredményeit. Jónak tartja a szociometriai módszer alkalmazását a csoportok szervezésében és javasolja, hogy erre a munkára a tanítójelölteket tanítsák meg.

Pálffy Zoltán: Az oktatás tematikus tervezésének néhány kérdése a tanítóképzőben — különös tekintettel a rajz módszertan jellegű tanítására (85—101 old.). A rajz módszertan tematikai tervezésének problémáit elemzi a tanulmány írója. Kifejti, hogy a tematikák készítése a tanítóképzőkben a szak-

tárgyak tanításában nemcsak az oktatás korszerűbbé tételének, hanem a jobb, korszerűbb módszerek kimunkálásának is hatékony eszközei lehetnek.

Sütő Sándor: Az általános iskola vezetésének néhány időszzerű kérdéséről (103—113 old.). Az oktatási reform maradéktalan végrehajtása megkívánja, hogy az igazgató a nevelőtestületét politikai és pedagógiai tudatossággal irányítsa, ellenőrizze. Szemléletes példákon keresztül mutatja be a színvonalas igazgatói ellenőrzés fontosságát és eredményeit.

III. Módszertan

Hernádi Sándor: Az olvasókönyvek szerepe az olvasási készség kialakításában (117—135 old.). Vitát indító cikknek szánta a szerző tanulmányát. Napjaink olvasás tanítását nem tartja hatékonynak, mert az olvasókönyvek nem tartalmazzák a készség fejlesztéséhez szükséges technikai gyakorlatokat és feladatokat. A második osztályos olvasókönyvvel kapcsolatosan fejt ki a problémákat. Egyúttal példákat ad a tankönyvből általa hiányolt technikai gyakorlatokhoz, amelyekkel az olvasási készség fokozható lenne.

Dr. Belyei László: Történelmi távlat és időszzerű feladatok az alsó tagozatos fogalmazástanításban (137—151 old.). A fogalmazástanítás történeti áttekintése után megállapítja, hogy annak ellenére, hogy az 1963-as Tantervek és az oktatási módszerek korszerűek mégis igen sok a nehézség. Gazdag irodalom felhasználása alapján elemzi a problémákat. Részletesen ismertet olyan időszzerű kérdéseket, amelyeknek a megvalósítása előbbre vihetné az alsó tagozatos fogalmazástanítást.

Dr. Horgosi Odón: A hová? és a hol? kérdésekre felelő helyhatározó kifejezése helységnevekkel kapcsolatban a magyar és az orosz nyelvben (153—161 old.). Tanítóképzős hallgatók felmérési dolgozataiban mutatkozó hiányosságok adták a téma kutatásának a szükségességét. Dolgozatával adalékot kíván nyújtani a készülő magyar—orosz összehasonlító nyelvtanhoz.

Ködöböcz József: A tanítóképző intézeti területi szakmai gyakorlat néhány problémája, különös tekintettel a gyakorlóféléves hallgatók munkájának tervezésére (163—181 old.).

IV. Neveléstörténelem

Dr. Füle Sándor: A közép- és a felsőfokú tanítóképzés fejlődése (185—197 old.). A magyar tanítóképzés küzdelmes útját összegezi a szerző értékes tanulmányában. A tények szövedékéből módszeresen emeli ki a tanítóképzők történeti fejlődéséből a lényeges mozzanatokat. Vázolja 1825-től kezdődően a közép- és a felsőfokú tanítóképzés történetét,

fejlődését. Elemzi a húsz évvel ezelőtti államosítás jelentőségét, pozitív eredményeit. Megállapítja, hogy a már tízéves múltra visszatekintő felsőfokú tanítóképzés bevezetése az általános és a szakképzés problémáját egyaránt megoldotta. A tanulmány szerzője nemcsak a múlt hagyományainak állít méltó emléket, hanem a főbb soron levő feladatok megjelölésével a felsőfokú tanítóképzés további perspektíváját is adja.

Hegedűs András: Móra Ferenc pedagógiai nézetei (199—215 old.). Móra sokoldalú tevékenységéből a nevelési-pedagógiai kérdésekkel kapcsolatos munkásságát elemzi a szerző. Növeli a tanulmány értékét, hogy bőven idéz eredeti forrásokat, idézeteket. Ezáltal a tanulmánya hitelesebb, de egyszersmind élvezetesebb és szemléletesebb.

Berecz József: Az intézeti könyvtárak szerepe a tanítóképzőkben 1868-tól 1918-ig (217—227 old.). A tanítóképzők történetéből fél évszázadot dolgoz fel a szerző. A kezdeti fellendülést eredményező Eötvös-koncepció után a pangási időszak okait vizsgálja. Minőségi fellendülést csak a századforduló eredményezett. Napjaink nevelőmunkájában megvalósítható elveket hangoztat a könyvtárak nevelőmunkájával foglalkozó fejezet. Idézi György Aladár meglátását: a tudományos kutatási szenvedély nagy kincs, amely új tágabb látókörre vezet.

V. Népművelés

Dr. Soós Pál: Szabó Ervin művelődéstörténeti és művelődéspolitikai törekvéseiről (231—245 old.). A huszadik század egyik nagy alakjának állít emléket szerző tanulmányában. Részletesen elemzi Szabó Ervin életét és sokágú munkásságát.

VI. Irodalom-esztétika

Földényi László: Az expresszionizmus értékelése (249—259 old.) c. munkájában példák felsorakoztatásával igazolja, hogy a XX. század művészeti irányzatai közül az expresszionizmus a legkövetkezetesebben ragaszkodott az ember felszabadításához.

A kötet áttanulmányozása után megállapítható, hogy a tanítóképző intézetek tanárai, a tanulmányok szerzői figyelemre méltó tapasztalatokat, eredményeket írtak le. Érdemes ezeket az időszéri pszichológiai, pedagógiai, módszertani kezdeményzéseket az iskolai gyakorlatba átültetni. A kötet átolvasása, sok haszonnal járhat minden pedagógus számára, mert jelentékenyen emelheti az iskola oktató-nevelőmunkájának eszmei, politikai, pedagógiai, pszichológiai színvonalát a tanulmányokban hangoztatott elvek megvalósításával.

A tanulmányok szerzői saját tapasztalatuk mellett igen bőséges és korszerű irodalmat

használtak fel. A tanulmányok végén orosz és német nyelvű összefoglalások vannak.

A tanulmányok elrendezésében gondos, kiemelkedő és minden elismerést megérdemlő munkát végeztek a kötet szerkesztői, dr. Kiss Lajos és dr. Kiss Tihamér. Munkájukat dicséri a kötet izléses kiállítása, jól áttekinthető szerkezete.

Dr. Horváth Ilona

SZAKKÖRI FELADATGYŰJTEMÉNY

az általános iskolai tanulók részére

Tankönyvkiadó, Bp., 1968. 220 oldal

Az *Általános iskolai szakköri füzetek* sorozatában megjelent könyvet tíztagú munkaközösség állította össze: Cser Andor, Erhardt Imre, Hirsberg Frigyesné, Imrecze Zoltánné, Jelítay Árpád, Miklós Györgyi, dr. Molnár József, Pálffy Sándor, Rácz János és Vári János.

Előszava szerint „a matematikát szerető és oktató tanárok, valamint a matematika után érdeklődő, azt kedvelő diákok együttes kívánására készült... Talál benne feladatokat az is, aki most teszi meg az első lépéseket a komoly matematikai megismerés útján, de talál bőven az is, aki már jócskán előrehaladt ezen az úton.”

A gyűjtemény meg is felel ennek az ígéretnek. Fogalomkészlete felöleli az általános iskola egész tantervi anyagát, sőt annál szélesebb körbe is elvezet és — ami ennél fontosabb — igen sok esetben igényesebb az általános iskolai követelményeknél. A feladatokat — egy-egy fejezetben — az alábbi témakörök szerint csoportosították: 1. Logikai feladatok. 2. Törtek, százalékszámítás. 3. Arány, arányosság, arányos osztás. 4. Függvények, egyenletek, egyenlőtlenségek. 5. Számításos geometriai feladatok. 6. Geometriai szerkesztések és bizonyítások. 7. Számelmélet. 8. Kombinatorika. 9. Számrendszerek.

Osszesen mintegy 700 feladatot találunk a gyűjteményben (néhol a hasonló szerkezetű feladatoknak nincs külön sorszámuk, csak betűzéssel vannak megkülönböztetve egymástól). A fejezetekkel mindig újra kezdődik a feladatok sorszámozása. Vitatni lehet, nem lett volna-e jobb ennél a folytatólagos sorszámozás. Ezáltal a legnagyobb s egyben leggazdagabb: a megoldásokat tartalmazó fejezet használhatósága is fokozható lett volna.

A megoldások gyűjteménye egymaga 80 oldalra terjed. A magyarázatokat ötletes táblázatokkal, érdekes rajzokkal, vázlatokkal kiegészítve igyekeztek teljesen érthetővé tenni olyan tanulók számára is, akik a gyűjtemény

önállóan dolgozzák fel. Olykor több megoldást is találunk egy-egy feladatra.

Végül a könyv utolsó lapjain *A feladatok osztályba sorolása* című függelék fele arról ad tájékoztatást, hogy az egyes feladatokat melyik osztályba járó tanulóknak ajánlják a szerzők.

Már ebből a futólagos ismertetésből is látható: a gyűjteményt a szerzők gazdag, változatos és színes anyagú, amellelt praktikus könyvvé fejlesztették. Aki mind megoldja a feladatokat, bőven talál alkalmat számításra és szerkesztésre, bizonyításra és általánosításra; fejlesztheti gondolkodását és közben jelentősen gyarapíthatja ismereteit is.

Bizonyosra vehetjük, hogy hamarosan népszerű lesz az általános iskolákban, mégpedig nem csupán az átlagon felüli tudású, versenyekre készülő tanulók körében, hanem a szorgalmas, de „nehezebben kapcsoló” tanulók között is. S ha ez valóban így lesz, a gyűjtemény hozzájárul a matematikatanítás színvonalának annyira szükséges emelkedéséhez is.

Ennek érdekében melegen ajánljuk a gyűjtemény tanulmányozását nem csupán a matematikai szakkörök vezetőinek, hanem minden matematikát tanító kartársnak.

Dr. Gázsó István

Dr. Petrikás Árpád:

AZ OSZTÁLYKÖZÖSSÉG SZERVEZÉSE ÉS NEVELÉSE

(Tankönyvkiadó, Bp., 1968, 242 l.)

A szerző, kandidátusi disszertációjának egyes fejezeteit adja közre ebben a jól rendszerezett, konkrét gyakorlati példákkal gazdagított kézikönyvben.

Az osztályközösség szervezésének és nevelésének problémáját öt fő fejezetben tárgyalja. Elemzi az elsődleges közösséget, mint nevelési tényezőt, ennek szervezési lehetőségeit, a közösségi tevékenységet, majd a közösségi viszonyok fejlődésének főbb sajátosságait, végül a pedagógiai vezetés és az osztályközösség fejlesztésének módszertani kérdéseit. Példáit a középiskolából hozza, azonban elméleti következtetéseit ezen jóval túlmutatnak. Általános iskolai osztályfőnök-tanárok különösen jól tudják a gyakorlatban hasznosítani, nemcsak azért, mert az elsődleges közösség kialakítása egyik fő, — nem is könnyű — feladatuk, hanem a könyv függelékében konkrét megfigyelési feladatokat is kapnak az osztály általános megfigyeléséhez életének ta-

numányozásához, az osztályfőnöki feljegyzések készítéséhez és a tanulók általános jellemzéséhez. Rendkívül nehéz és igen nagy felelősség tanulóinkról jellemzést adni, elkísérni vele a munkahelyre vagy a középiskolába. Ez a feladat a közösség és az ebben tevékenykedő egyén beható ismerete nélkül szinte lehetetlen.

Függ Tiborné

KISGYERMEKEK NAGY MESÉSKÖNYVE

Móra Ferenc Könyvkiadó. 1968.

A jó és szép könyv részben kielégíti az olvasót, de ugyanakkor újabb könyvek olvasására sarkall. A kiadó ezen könyve messzemenően szolgálja az alábbi célkitűzést, — az olvasóvá nevelést, amelyet valahol itt, a meséskönyveknél kell elkezdni. Meséskönyv, — képeskönyv. A gyönyörű színes képek segítik az olvasót a mesék csodálatos világához. (Róna Emy illusztrációi). Több mint 250 mesét tartalmaz a könyv. A hazai és a külföldi mesék színe-javát kötötték csokorba. Többek között megtalálhatjuk a kötetben Móra Ferenc, Andersen, Benedek Elek, — Grimm, — Gárdonyi Géza, — L. Tolsztoj, — József Attila, — Gorkij, — Illyés Gyula, — La Fontaine, — MórícZ Zsigmond, — Selma Lagerlöf legszebb meséi, története mellett a gyönyörű népmeséket is.

A válogatásért és szerkesztésért T. Aszódi Évát illeti az elismerés.

Fekete István:

HAJNAL BADÁNYBAN

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest. 1968.

Fekete István a természet nagy rajongója és mesteri, művészi ábrázolója.

Ebben a művében az erdő mélyén megbújó badányi malomba vezeti el olvasóit. A múlt század közepén indul a történet. A malomban él Panni, a molnár kislánya. Szolgálatra szegődött a malomba Matyi, az árvagyerek. Először a két gyerek életét mutatja be Fekete István, majd azt, hogy évek múltával hogyan bontakozik ki kis szívükben a mély, az igazi szerelem. A boldogságnak nagy az ára, azért még meg kell küzdeniök. A fiatalok azonban minden próbát kiállanak.

A művészi illusztrációk György Miklós munkája.

Nagy Katalin:

INTÓKÖNYVEM TÖRTÉNETE

Móra Könyvkiadó, Budapest. 1968.

Melinda a kis könyv főszereplője hetedik osztályos. Sorozatosan kapja az intóket. Mindegyik köré egy-egy esemény fűződik. Melinda történetén keresztül mutat rá a szerző az élet és az iskola közötti összefüggésekre, amelyeket merész őszinteséggel tár fel az olvasóknak.

Zsoldos Vera rajza élénkítik az olvasmányos könyvecskét.

